

Robert Oldach, *Swedens Krieg gegen Friedrich den Großen 1757–1762: Kriegsgegner berichten*, Nordische Geschichte 16 (Münster: LIT Verlag 2023). 413 s.

Sveriges intervention i det världsomspännande sjuårskriget (1756–1763) är ett förhållandevis utforskat skede i svensk historieforskning. Konflikten benämns vanligtvis pommerska kriget (1757–1762) och var det andra av sammanlagt tre misslyckade svenska anfallskrig under 1700-talet. I kort sammandrag rörde det sig om ett anfall mot Preussen i kollaboration med stormakterna Frankrike, Ryssland och Österrike i syfte att kullkasta Fredrik den stores expansionistiska ambitioner och återställa gamla maktförhållanden i Tyskland, bland annat genom svensk återerövring av tidigare åt Preussen avträdna delar av Pommern. Av detta blev som bekant ingenting och Sverige nödgades efter några års fruktlösa fälttåg företa en snöplig reträtt ur kriget, till priset av omkring 30 000 förkomna knektar, en skenande statsskuld och skamfilat storpolitiskt anseende.

Som en till synes bagatellartad och ur svensk synvinkel föga glansfull affär i de stora världshändelsernas periferi är det möjligen naturligt att forskningen endast ägnat pommerska kriget ett parentetiskt intresse. Den enda existerande studien som tar ett helhetsgrepp på konflikten är Teofron Säves *Sveriges deltagande i sjuåriga kriget åren 1757–1762* från 1915, vars många förtjänster till trots numera framstår som tämligen föråldrad. Det är därför glädjande att detta ovanliga ämne nyligen gjorts till föremål för en bok författad av historikern Robert Oldach, verksam vid Greifswalds universitet.

För den som väntat sig en fullständig genomgång av kriget som sådant kan nog bokens upplägg emellertid bli överraskande. Som titeln avslöjar är detta ett arbete som sätter enskilda deltagare i centrum. I själva verket utgör boken en kommenterad utgåva av ett antal krigsjournaler förda av den pommersksvenske grenadjärofficeren Gustaf Henrik von Dahlstierna (1733–1784) – sonson till den berömde skalden – åren 1758–1761. Journalerna är skrivna på tyska och förvaras separerade årsvis i Krigsarkivets omfångsrika samling av material från pommerska kriget (KrA, 0391: Krigshandlingar, pommerska kriget 1757–1762, vol. 84, 138, 203 & 263 – jag anger dessa volymer här då Oldach refererar till äldre förteckningsnummer som inte är direkt sökbara digitalt). Journalerna har tidigare använts av bland annat Säve, men endast i begränsad utsträckning. Det är därför mycket givande att den här sortens källor på detta sätt uppmärksammas.

Av vad undertecknad vid en hastig jämförelse kan bedöma har handskrifterna följts noggrant med endast ett fåtal stav- och skrivfel. Tillägg som Dahlstierna gjort i efterhand har korrekt arbetats in i texten även om det

finns enstaka partier som av någon anledning inte kommit med, exempelvis ett längre tillägg fastklistrat i marginalen i slutet av journalen för 1758. Sådana detaljer fråntar emellertid inte intrycket av ett mycket gediget grundarbete, såväl med själva journalerna (varav merparten är skrivna på mycket tätt packade sidor som inte är helt angenäma för ögat) som kommentarerna.

Framställningens styrka ligger nämligen i att journaltexterna hela tiden kläs inte bara i kontextualiserande information utan även i detaljskildringar, ofta med utdrag ur andra källor från båda sidor i konflikten. Metoden innebär visserligen att läsaren hela tiden kastas in i och ut ur Dahlstiernas redogörelser, men det överväger inte fördelarna med att erbjudas förståelse av de större sammanhang som saknas i originaltexten. Boken har dessutom ett mycket värdefullt inledningskapitel där Oldach ger en översikt av de in- och utrikespolitiska händelserna i Sverige inför pommerska kriget, den svenska krigsmaktens tillstånd (den var inte god) och de militära och strategiska förhållandena i Pommern. Särskilt intressant är det avsnitt som behandlar det tillfälliga krigsförband som Dahlstierna tillhörde, den så kallade Tyska grenadjärbataljonen (senare Första tyska grenadjärbataljonen). Här nöjer sig författaren inte med att enbart teckna den militära organisationen i dess fullkomlighet utan ger även inblickar i soldatlivets sociala och kulturella förhållanden. Självklart ges även en kort biografi över journalförfattaren.

Den gedigna notapparaten vittnar om ett omfattande arbete i såväl svenska som tyska arkiv. Stora delar av den politiskhistoriska framställningen står visserligen i tydligt beroende till Säves arbete, men det är knappast författarens fel att svensk historieforskning inte kommit längre sedan dess. Förhoppningsvis kan den här boken bli ett friskt bidrag till det pommerska krigets historia och väcka nytt intresse för ämnet, även om tyskan och källpubliceringsformatet nog kan verka något avskräckande. Boken är trots allt i första hand riktad till en tysk publik med det uttalade syftet att förmedla en annan historia om sjuårskriget än med Preussen och Fredrik den store i centrum.

Sammantaget är detta ett intressant arbete som, om man accepterar dess format, säger något om spänningen mellan mikro- och makrohistoriska perspektiv och om eftervärldens tendens att döma och glömma aktörer och händelser utifrån rätt så godtyckliga premisser. För även om pommerska kriget i efterhand kan te sig obetydligt var det inte alls oviktigt eller odramatiskt för samtiden – i synnerhet inte för dem som deltog i och drabbades av det.